

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Imatran kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta. Hallituksen esityksen tavoitteet esimerkiksi työllisyyden lisäämisestä ja julkisen talouden vahvistamisesta ovat kannatettavia.

Imatran kaupunki suhtautuu kriittisesti hallituksen suunnittelemiin työttömyysturvan leikkauksiin.

Työssäoloehdon muutokset heikentävät ansiopäivärahalle pääsyä ja osalla myös päivärahan tasoa. Ansiopäivärahan porrastamisen hallitus on toteuttamassa leikkaamalla päivärahaa 20 prosentilla noin kahden kuukauden työttömyyden jälkeen. Noin 8 kuukauden työttömyyden jälkeen leikkaus nousisi 25 prosenttiin. Kyseessä on huomattava leikkaus ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavien toimeentuloon.

Työttömyysturvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä luopuminen tarkoittaa, että kunnilla ei enää ole velvollisuutta työllistää 57–60-vuotiaita työttömiä työnhakijoita. Lisäksi ikääntyneiden ansiopäivärahan määrä ei ole enää suojattu eli se voi myös laskea uuden työn palkan perusteella.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäolohtoa koskevasta ehdotuksesta?

Hallituksen esitys hankaloittaa kunnan osalta julkisen vallan työllisyyden edistämiseen asetetun veloitteen täyttämistä, sillä palkkatuettu työ on osa työllistymisveloitetta, jolla kunta osaltaan pyrkii turvaamaan jokaisen oikeuden työhön (Perustuslaki 18§).

Hallituksen esityksessä on viitattu siihen, että jatkossa palkkatuetusta työstä ei mahdollisesti kertyisi työssäolohtoa. Imatran kaupunki suhtautuu kriittisesti mahdolliseen leikkaukseen, sillä palkkatuetun työn maksamisen perusteena on työsopimuksella solmittu työsuhde. Työssäoloehdon pidentämisellä vaikutetaan myös työvoiman saatavuuteen, sekä vaikeutetaan entisestään

kohtaanto-ongelmaa. Palkkatuetun työn kiinnostavuus pienenee, jos se ei kerrytä työssäoloehto. Lisäksi palkkatukityön asema, verrattuna muihin työsuhteisiin, tulee muuttumaan epätasa-arvoiseksi.

Imatran kaupunki työllistää palkkatuella noin 100 henkilöä vuosittain. Palkkatukityöjakson kesto on pääasiassa 8 kk, jolloin työssäoloehto nykylainsäädännöllä täyttyy. Palkkatuetussa työssä ovat työmarkkinoilla heikoimmassa asemassa olevat työntekijät. Heillä on takanaan keskimäärin noin vuoden työttömyysjakso ennen työllistymistä Imatran kaupungille.

Imatran kaupungin työllistämistoimien tavoitteena on työllisyysasteen korottaminen ja avoimille työmarkkinoille siirtymiseen auttaminen, palkkatukityöllistäminen on ollut tähän toimiva työllistämistoimi. Palkkatuella tuetun työn tarkoituksena on edistää työttömän työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille parantamalla hänen ammatillista osaamistaan. Palkkatuella tuetulla työllä edistetään myös alentuneesti työkykyisen sekä 60- vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen mahdollisuuksia saada työtä ja osallistua työelämään. Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistymistä edistäväksi tarkoitettu tuki, eikä tuella saisi olla työttömyyttä pitkittävää vaikutusta.

Palkkatuettu työ on kohdennettua työtä työttömille henkilöille, joilla työllistyminen on pitkittynyt tai työllistyminen vaatii ammatillisen osaamisen parantamista tai mahdollisesti muita tukitoimia. Palkkatuetussa työssä henkilö pääsee kiinni työelämään ja työyhteisöön, joka on merkittävää, niin yksilölle kun yhteiskunnallisesti. Avointen työmarkkinoiden vaatimukset osaavan työntekijän löytämiseksi on nostanut pätevyysvaatimuksia korkealle. Palkkatukityö on yksi askel eteenpäin ammatillisesti ja mahdollisuudet avoimille työmarkkinoille pääsemiseksi helpottuvat.

Palkkatuen vaikutus työssäoloeroon; Ansiopäivärahan työskentelyedellytyksen kertyminen palkkatuetussa työssä on tarkoituksena lopettaa, eli palkkatuella työskentely ei muutoksen jälkeen enää kerryttäisi ansiopäivärahaoikeuteen edellyttävää työssäoloehto. Nykyään palkkatuettu työ kerryttää työssäoloehto 75 % osuudella. Ansiopäivärahaan oikeuttava työssäoloehto pitenee kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen. Työssäoloehto tarkoittaa, että henkilön on työttömyyskassan jäsenyysaikana työskenneltävä tietty määrä viikkoja ennen kuin hän on oikeutettu ansiopäivärahaan. Nykyisin työssäoloehto on 26 viikkoa. Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen ei kannusta lyhyiden määräaikaisten työtehtävien vastaanottamiseen.

Lausuttavaa työllistämiselvoitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Työllistämiselvoitteen poistuminen kunnilta tulee lisäämään iäkkäiden työttömien määrää.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehto ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Leikkaukset kohdistuvat jo ennestään pienituloisiin. Lisäksi lapsikorotusten poisto ei ole vähäinen leikkaus työttömyysturvaan ja se tulee heikentämään kotitalouksien ostovoimaa, sekä taloustilannetta yleisesti.

Kuntien tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Sosiaalihuollon paineet kasvavat merkittävästi, kun työttömyydestä kärsivät perheet etsivät ratkaisuja taloudellisiin haasteisiin. Työttömyyden mukana mahdollinen velkaantuminen tulee kasvamaan. On hyvä valmistautua myös sosiaaliturvamenojen kasvuun tässä kokonaisuudessa. Työ- ja työssäkäynti pitää ihmisen yhteiskunnan rattaissa kiinni. Panostamalla elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaan voidaan osaltaan hillitä myös sosiaali- ja terveysten kasvu. Syrjäytymisriski kasvaa, jos ihminen ei ole kiinnittynyt työelämään ja työyhteisöön. Työnhakijoilla voi olla myös tarvetta erilaisille ponnahduslaudoille, joilla voidaan auttaa pääsemään työelämään. Tarpeita on monenlaisia, siksi palvelukirjokin on laaja ja yksi työllistämisen muoto on palkkatuella työllistäminen. On tärkeää, että ihmisille annetaan palveluita ja työtä, ei pelkästään etuuksia.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Imatran kaupunki näkee, ettei hallituksen esitystä nykymuodossaan voi pitää sosiaalisesti kestäväenä. Etuusleikkaukset olisivat kohdistumassa henkilöihin, joiden työmarkkina-asema on vaikea työelämän sirpaloitumisen vuoksi. Pätkätyöt ja epätyypilliset työsuhteet ovat lisääntyneet yhteiskunnassamme jo pitkään.

Vaikutukset julkiseen talouteen, 1.1.2025 alusta kunnan rahoitusvastuu muuttuu ns. kannustavaksi rahoitusmalliksi eli työmarkkinatuen kuntaosuuden rahoitusvastuu alkaa entistä aiemmin. Kunnat saavat rahoitusta jatkossa myös työttömien määrän mukaan, mutta kun huomioidaan kaikki työttömyyteen liittyvät lisäkulut sekä tuottomenetykset, tulee työttömyys aina työllisyyttä kalliimmaksi. Laajan työttömyyden kriteerin painoarvo rahoituksessa on vajaa 50 prosenttia. Painotuksen taustalla on ajatus kannustavuudesta. Jos työttömät saadaan töihin, pienenee valtionrahoitus ainoastaan laajan työttömyyden kriteerin osalta, muut osat pysyvät ennallaan.

Valtionosuuskriteerien mukainen rahoitus lasketaan kuntakohtaisesti vuosittain työttömien ja työikäisen määrän mukaan. Työttömyyden ehkäisyn todellinen kannustin liittyy etuuskuluihin. Kuntien etuuskulut muuttuvat jatkossa sekä työttömien määrän että porrastetusti työttömyyden keston mukaan. Mitä pidempään henkilö on työttömänä, sitä isomman siivun kunta rahoittaa työmarkkinatuen, peruspäivärahan sekä ansiopäivärahan perusosan kuluista. Rahoitusosuus kasvaa ensin sadan päivän välein ja sitten kolmen sadan päivän välein. Korkeimmillaan rahoitusosuus nousee 50 prosenttiin. Työssäoloehdon täyttyminen katkaisee laskurin. Työssäoloehtoon on esitetty muutos eli palkkatuella työskentely ei muutoksen jälkeen enää kerryttäisi ansiopäiväraha-oikeuteen edellyttävää työssäoloehto. Nykyään palkkatuettu työ kerryttää työssäoloehto 75 % osuudella.

Jo ennestään heikko työllisyystilanne tulee heikentymään. Imatran työttömyysaste on 15,3 % (Ely - keskus työllisyyskatsaus 11/2023).

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Hallituksen esityksessä on viitattu siihen, että jatkossa palkkatuetusta työstä ei mahdollisesti kertyisi työssäoloehto. Tämä on kriittistä myös yritysten ja muiden työnantajien osalta, sillä palkkatuetun työn maksamisen perusteena on työsopimuksella solmittu työsuhde. Työssäoloehdon pidentämisellä vaikutetaan myös työvoiman saatavuuteen, sekä vaikeutetaan entisestään kohtaanto-ongelmaa. Palkkatuetun työn kiinnostavuus pienenee, jos se ei kerrytä työssäoloehto. Yritykset tarvitsevat ensisijaisesti osaajia, mutta ovat valmiita tarjoamaan myös kehittymismahdollisuuksia työelämässä niillekin, joille kokemusta ei vielä ole kertynyt. Palkkatukityöllä parannetaan yritysten toimintaedellytyksiä ja edistetään kasvua. Yritykset tarvitsevat kasvaessaan lisää osaamista ja osaajia. Näin syntyvät työpaikat.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Vaikutusten arviointi on valmisteltava huolellisesti etukäteen ennen mahdollisia lakiuudistuksia.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Voimaantuloaika on liian nopea, eikä esityksen kokonaisvaikutuksia, eikä laajempia talousvaikutuksia ole tutkittu tai selvitetty.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Imatran kaupunki huomauttaa, että hallituksen esityksen lausuntoaika on poikkeuksellisen lyhyt. Hyvän lainvalmistelun periaatteisiin kuuluu varata jokaiselle hallituksen esitykselle riittävästi lausuntoaikaa. Yleensä lausuntoaika on poikkeuksellisen lyhyt vain, jos tilanne niin vaatii. Hyvän lainvalmistelun periaatteet eivät täysin toteudu lyhyen lausuntoajan suhteen.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

Ei lausuttavaa.

Issakainen Susanna
Imatran kaupunki

Vento Marika

Imatran kaupunki - Imatran kaupunki, 15.1.2024 kaupunginhallitus